

Тема: Бали: історія та сучасність.

Лекція для студентів II курсу хореографія ФФВ
з дисципліни

«Організація і режисура спортивно-масових хореографічних заходів»)

Лекцію склав: викладач Бойко А.Б.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії

Протокол № ___ від «___» _____ 2013 р.

Завкафедрою доцент _____ Сосіна В.Ю.

План.

1. Подробиці з історії виникнення та проведення балів.
2. Віденський бал та його особливості.
3. Історія балів у Львові.

Слово «бал» походить з німецької і в перекладі означає м'яч. Колись у Німеччині існував такий звичай: на Великдень сільські дівчата з піснями обходили будинки своїх подруг, які торік вийшли заміж. Кожній з них дарували по м'ячику, наповненому вовною чи пухом. У відповідь молода жінка зобов'язувалася влаштувати для сільської молоді частування і танці, найнявши за свій кошт музик. Скільки було в селі молодят, стільки давалося й м'ячів, чи балів, тобто вечірок з танцями.

Перші танцювальні звичаї і світські танці виникають у XII столітті, в час середньовічного Відродження - світанку замкової лицарської культури. У XII-XI столітті протягом численних театралізованих свят виділилися чіткі засоби майбутніх бальних танців. З невеличких вистав за народними мотивами, які виконували блукаючі лицедії під час трапез між зміною страв, пізніше виникнуть розгорнуті пантоміми. Поруч з ними продовжують розвиватися світські танці-ходи, танці-променади.

Послідовність танців під час балу утворювала чітку композицію. Кожен танець, що має свої настрої і теми, задавав визначений стиль не тільки рухам, але і розмовам. Ланцюг танців організовувала і послідовність настроїв - бесіда була такою ж невід'ємною частиною танцю, як рух і музика.

Бал мав свої правила, свою послідовність танців і свій етикет, особливі для кожного історичного часу. Обов'язковим для балу був оркестр чи група музик. Танці під фортепіано балом ніхто не вважав. Наприкінці балу завжди була вечеря і дуже часто додаткові розваги: невеликий виступ спеціально запрошених митців чи любителів – співаків та музикантів з числа гостей, живі картини, навіть самодіяльні вистави.

За встановленим звичаєм було не прийнято влаштовувати бали, як і інші людні розваги, у час великих постів, особливо Великого Посту, а також під час жалоби.

Дійсно, традиційно бальний сезон у православних тривав з Різдва (25 грудня за старим стилем) і до останнього дня масниці. В інший час бали влаштовувалися рідко, в особливих випадках.

У XIX ст. бальний етикет ускладнився, а танці, навпаки, стали простішими, й танцювати тепер могла людина, майже не навчена танцям. Танцювали мазурку, вальс, польку, а зі стародавніх танців - полонез і французьку кадриль (контрданс). Мода на танці взагалі виникала і минала дуже швидко: в різні роки були поширеними "аля-грек", лансьє, краков'як, шакон, падекатр, міньйон та інші танці, які, проте, швидко потім забувались. Більшість танців XIX ст. були швидкими чи дуже швидкими, що відобразилось на жіночому вбранні: відмова від твердого корсета, що стискає, і важкого каркаса для спідниць (фіжм). У корсетах XIX ст. з еластичними прокладками було легше дихати, а легкі тканини бальних суконь дозволяли робити будь-як швидкі рухи. У багатьох відношеннях бали тієї пори продовжували традиції балів XVIII ст. і вирізнялися розкішшю й вигадливістю.

Із середини сторіччя значного поширення набули загальнодоступні бали для різних верств населення. Навіть продавці магазинів, домашня прислуга, кравчині могли ходити на такі бали. Тут же можна було бачити студентів, художників, дрібних чиновників та ін.

Ще частіше влаштовували у другій половині XIX ст. танцювальні вечори, які не вимагали ані пишних убрань, ні великих витрат.

Найофіційнішим різновидом балів у Росії (до складу якої входила більша частина України) були придворні бали, досить манірні і нудні. На них збиралися тисячі гостей. Так, на балу 1 січня 1828р. було до сорока тисяч осіб. Участь у придворних балах була обов'язковою для запрошених. На балах, крім імператора, імператрині та членів царської родини - великих князів, княгинь і князівен, були присутні придворні чини: гофмейстери, гофмаршали, шталмейстери, церемоніймейстери, камергери, камер-юнкери, статс-дами, фрейліни і пажі, а також дипломати, цивільні чиновники, що мали у "Табелі про ранги" чотири вищих класи, усі живущі в Петербурзі генерали, правителі та проводирі дворянства, знатні іноземці, що гостювали в Росії. Зобов'язаними їздити на придворні бали були і гвардійські старшини - по двоє людей від кожного полку. Для цього існували спеціальні графіки - рознарядки, що допомагали дотримуватися черги. Старшин запрошували винятково як партнерів у танцях. Усі сімейні люди мусили бути з дружинами і дорослими дочками.

Представники знаті і найбагатших родин давали великосвітські бали. Саме вони найповніше виражали особливості тієї чи іншої бальної епохи. Особливо прекрасними були великосвітські бали другої половини XVIII ст. (близько 1840 р.) - першої половини XIX ст. Тут також бувало людно, але в міру - тисячі до трьох запрошених. Гостей запрошували господарі будинку з числа своїх друзів, родичів і великосвітських знайомих.

Безліч різновидів мали суспільні бали. Особливо часто їх проводили у провінції: в будинках шляхетських чи міських зібрань, у театрах, ріжних клубах, у помешканнях правителів і в залах у будинках приватних осіб. Як правило, коло учасників таких балів було широким і строкатим: чиновники, військові, поміщики, вчителі й ін. Кошти на такі бали збирали за підпискою (у складчину) або продавали квитки, які міг купити кожен охочий. Суспільні бали влаштовувало не тільки дворянство, але й купецтво, ремісники, художники, митці та ін люди.

Найвеселішими і найневимушенішими бували зазвичай бали сімейні. Їх пристосовували до сімейних свят, запрошували рідню і близьких знайомих - як правило декілька десятків осіб.

Виділяли у бальній родині також маскаради, благодійні бали, на які продавали квитки, а в залах влаштовували благодійну торгівлю. Для цього будували невеликі, ошатно прикрашені виставні й намети, у яких дами-добровольці продавали фрукти, квіти, ласощі та різні дрібнички. Чітких цін не було; кожен платив стільки, скільки міг чи хотів. Усі отримані від балу кошти витрачали на дитячі притулки, навчальні заклади, потерпілих від стихійних лих тощо.

Були також і сільські свята, що відбувалися влітку на дачах і в замських маєтках. Вони включали, окрім балу, концерти, вогнички. Танцювали тут найчастіше просто під небом чи на галявинах у величезних наметах серед парку.

Бальна урочистість того часу була схожою як у Франції, так і в Англії та Росії. Як великосвітський, так і провінційний бал на початку XIX століття мав чітку композицію. Він починався польським танцем (полонезом). Протанцювавши хвилин п'ять, знатні літні люди сідали грати в карти, а замість них починали танцювати молоді, котрі з нетерпінням чекали другого танцю – вальсу.

Однак не вальс був верхівкою балу. Із завмиранням серця дівчата чекали мазурки. Мазурку танцювали з численними вигаданими фігурами та чоловічим односпівом, що лежить в основі танцю. І самоспівак, і розпорядник мазурки повинні виявляти винахідливість і здатність імпровізувати. "Мазуркова балаканина" вимагала поверхневих, неглибоких тем, але також цікавості і гостроти розмови, здатності до швидкої епіграматичної відповіді.

Віденський бал.

Ніде такого розквіту і піднесення не набули бали, як у Відні.

Кажуть, що повітря Відня наповнене музикою. У літні вихідні це дійсно так. У незліченних концертних залах, у парках і на вулицях звучать вальси Штрауса і серенади Моцарта. Цей класичний коктейль, доповнений розміреним постукуванням фіакрів, і створює неповторну атмосферу австрійської столиці.

Відень, який виник на місці римського військового табору - останнього притулку імператора Марка Аврелія, за свою історію пережив дві турецькі навали, чуму, злуку, штурм армій Маліновського і Толбухіна, десятилітню обсаду військ союзників. Але світову його славу складають не історичні, а музичні події.

У вересні в Відні починається музичний сезон. З усього світу в Австрію з'їжджаються знаменитості: хто показати себе, а хто і просто послухати. У віденській опері - Staatsoper - йдуть перші вистави. Квитки від 30 доларів до тисячі. Восени, узимку і навесні музичні фестивалі не встигають змінювати один одного.

Відень – батьківщина вальсу і короля вальсів Штрауса – віддавна й донині зберігає за собою титул світової столиці балів. Щороку в бальний сезон у Відні відбувається більше двохсот різних балів.

У першій половині XIX століття у Відні в період масляниці, тобто з першого січня і до кінця свята, щовечора (!) давали до 250 балів. Аристократична верхівка вальсувала в розкішних закладах і величезних залах, число яких росло, як гриби після дощу, вже під час наполеонівських воєн (деякі зали вміщали до 8000 відвідувачів), у театрах і при дворі. Танцювали і прості городяни, що бажали забути буденність і зануритися у чарівний світ вальсу в приватних будинках і кав'ярнях на околиці міста.

У 1807 році відбулося відкриття знаменитого в історії вальсу залу Шперль, в якому вперше прозвучали твори Йоганна Штрауса (батька) і Йозефа Ланнера. У цьому залі вперше виконали більше,

ніж чверть усіх 250 творів Штрауса, багато з яких мають назви, так чи інакше пов'язані з іменем залу – як, скажімо, “Святковий вальс Шперль” чи “Галоп Шперль”. Тисячі свічок у величезних кришталевих люстрах освітлювали розкішні зали, прикрашені квітами і пальмами, на численних прекрасно обставлених столах у сусідніх приміщеннях гості їли, пили, жартували і сміялися.

Мешканці Відня були просто схиблені на танцях. Їхня божевільна пристрасть доходила до того, що в розпал масляниці на численних балах в один вечір можна було нарахувати до 50-ти тисяч гостей – і це в місті, яке у ті часи нараховувало менше, ніж 200 тисяч жителів. Характерний приклад – на балах було передбачено спеціально обладнані кімнати, пристосовані для народження дітей, оскільки віденські жінки, навіть будучи вагітними, будь-що бажали танцювати на балу. Вальс на довгі роки, а краще сказати – десятиліття, став візитною карткою столиці австрійської монархії. Дотепер слово “вальс” одразу асоціюється з Віднем і Штраусом. Маючи поважний – більш ніж двохсотлітній вік – вальс дотепер зберіг свіжість і молодість, його з задоволенням танцює і молодь, і пенсіонери, а любов до вальсу не залежить від соціального стану.

Цілком природньо, що Відень – музична метрополія тієї епохи – стала і столицею вальсу. Вже імператриця Марія-Тереза дозволяла між менуетами на придворних балах час від часу грати “лендлери”. Незабаром віденське нововведення стало невід’ємною ознакою аристократичного виховання. Наполеон перед приїздом своєї нареченої – австрійської принцеси – завзято опановував за допомогою випсаного з Відня вчителя секрети танцю “у три чверті”. На нову форму танцю звернули увагу і найбільші композитори цієї епохи. Шуберт у своїх творах для фортепіано часто застосовував елементи вальсу. Композитор Карл Марія фон Веберн, надав вальсові остаточної витонченості. Але справжній тріумф вальсу, спочатку у Відні, а потім і в інших столицях Європи, відбувся трохи пізніше, коли вальсом всерйоз зайнялися Штраус і Ланнер. Ланнер ніколи не залишав Відень, на відміну від Штрауса, чий амбіції і заповзятість вели його з Берліна до Амстердаму, з Парижа в Брюссель, де публіка шаленіла від нього. У Лондоні він грав на скрипці перед 16-літньою королевою Вікторією, його музикою захоплювалися американці та австралійці, що також “крутилися в такт”, як і вишукане “біле суспільство” у

“африканських колоніях”. З цього часу розпочалась справжня “вальсоманія”, що досягла найвищості, коли в Йоганна Штрауса з’явився серйозний суперник у вальсі – його власний син, народжений у 1825 році. Коли молодому даруванню виповнилося 19 років, почалося стрімке сходження Штрауса-сина на престол короля вальсу. У цей час він практично в повному розумінні цього слова став “правителем Відня”. Це була справжня епоха вальсу. Танцювальні події змінювала одна одну. Неможливо порахувати всі ці великі і маленькі бали, карнавали, редути.

Незважаючи на вдаване легкодумство цих подій, вони насправді виконували важливу соціальну службу, руйнуючи тверді кайдани станового суспільства, адже під час балу перемішувалося все, що в звичайному житті було жорстко розмежоване. На балу не було різниці в походженні, під маскою міг ховатися і конюх, і генерал. До прикладу, на балу слідчих, проведеному для нижчих поліцейських чинів, можна було зустріти найвищих чиновників. На балу унтер-офіцерів блищали пагони генералів, а на балах модисток та квіткаррок, куди могла потрапити будь-яка попелюшка, серед гостей було багато представників вищого суспільства. Деякі історики навіть висловлювали думку, що вальс врятував Відень від руйнівного перевороту (якщо порівняти австрійську буржуазну революцію з французькою), оскільки він поєднував усі прошарки суспільства і був, свого роду, клапаном для соціального невдоволення.

Звичайно, не всі бали були настільки демократичні. Наприклад, щоб потрапити на так званий “Придворний бал”, потрібно було обов'язково належати до вищого суспільства. Серед усіх віденських балів “Придворний бал” був не тільки найбільшою подією, але й проводили його за дуже строгими правилами етикету аж до 1899 року, коли вмерла дружина імператора Франца-Йосифа, легендарна красуня – імператриця Елізабет “Сісі”. Після її смерті згорьований імператор скасував “Придворний бал”. Для багатьох брати участь у цьому балі з дуже обмеженою кількістю запрошених було не тільки нагородою, але навіть мрією всього життя. Зазвичай запрошували від 2-х до 3-х тисяч гостей різних станів і професій, серед яких були вищі чиновники двору, таємні радники, офіцери різних родів військ, члени релігійних орденів, а також сановники імператорської Ради. Відразу після відкриття балу починалася біганина журналістів, тому що наступного дня публіка не бажала

читати нічого окрім того, що відбувалося на балу, як виглядали дами, їхні вбрання, хто кого особливо ніжно тримав за руку тощо. До речі, уся віденська преса дотепер щодня передає силу-силенну відомостей про події головного балу.

У 1899 році Придворний бал волею імператора припинив своє існування, але через деякий час роль головного балу Відня перейшла до Оперного балу. Колись цей бал проводився в так званих редутних залах імператорського палацу, а потім перемістився в будинок Опери, звідки й одержав свою назву. Редут – це бал з особливим розпорядком. Відмінність редути від звичайного балу полягала в тому, що дами обов'язково носили маски, а чоловіки – ні. З цієї причини редути мали особливу принадність і чарівність. Для кавалерів вважалося гарним тоном не звертатися до дами першому, а чекати, поки незнайомка в масці не заговорить сама. Відповідно, на редуті не кавалери запрошували дам, а навпаки - дами запрошували кавалерів. І, зрозуміло, кожен, до кого зверталася незнайомка в масці, із хвилюванням намагався вгадати “хто ж вона?”, що створювало додаткову еротичну атмосферу балу.

Успіх перших редутів в імператорській Опері був надзвичайно великий. Едуард Штраус, один із братів Йогана Штрауса-сина, керував оркестрою; багаті наїдки надавав знаменитий готель “Захер” (хто був у Австрії, напевно знає знаменитий торт “Захер”). У деякі роки доводилося давати по два, а то й три редути, щоб задовольнити охочих взяти участь у цій події. Однак були і скарги. Все більше сучасників скаржилися на те, що деякі дами приходять без маски, і тим самим редут втрачає подих чарів та легкодумства, вільності та таємничості.

У 1888 році сталася несподіванка – вперше бальний зал засвітився електричним світлом. Так вийшло, що одночасно з Придворним балом у тому ж сумному 1899 був закритий і Оперний бал. Це стало вимушеним заходом безпеки, оскільки на чудовий редут 1 лютого намагалося пробратись багато охочих. Через 21 рік, вже в часи Першої австрійської республіки, звичай великого балу в будинку Опери був відроджений. Це і є теперішній Оперний бал, який проводять щороку, за винятком рідкісних випадків, як, наприклад, у роки Другої світової війни. Бал відкривається танцем, який виконують 200 молодих пар. І кожного останнього четверга масляниці о 10 годині вечора серця двох сотень молодих дівчат,

обраних для відкриття балу, що приїхали у Відень з багатьох країн світу, б'ються по-особливому. Для того, аби дівчина змогла потрапити до списку заповітного числа запрошених, не допоможуть ні зв'язки, ні гроші. Бальний комітет непідкупний. Щоб стати дебютанткою, треба подати заяву і пройти суворе випробування перед членами Комітету. Лише в тому випадку, коли дівчина може відмінно танцювати не тільки правосторонній, але і лівосторонній вальс, у неї є шанс потрапити в коло обраних. Ті ж, хто успішно виконав усі вправи під пильним поглядом шанованих віденських учителів танців, зможе прикрасити свою зачіску короною - традиційною прикрасою дебютанток балу. Щороку взірці корон змінюються, вони проходять ретельний відбір і затвердження Бального Комітету. Комітет переважно складається з трьох (іноді п'яти) осіб, зазвичай це відомі широкій публіці жінки з вищого суспільства.

Тепер, заглянемо, нарешті, у залу. Звучить чудесна музика. Це грає віденський філармонічний оркестр – один із найкращих оркестрів світу, і оркестр Державної Опери. Молоді дівчата в прекрасних бальних платтях з маленькими букетами квітів у стилі бідермайер (так робили букети 200 років тому) входять у залу, під руку з кавалерами в чорних фраках чи святкових мундирах військової академії. В цей момент у напруженій тиші залу можна почути лише важкостримувані схлипування батьків, які хвилюються за своїх дітей і згадують власний дебют. Хвилювання зрозуміле, тому що кожен неправильний крок відразу фіксують критичні погляди декількох тисяч гостей Балю, а в останні десятиліття завдяки телебаченню за молодими парами спостерігає увесь світ. Пари відкривають бал полонезом. Напруга поступово проходить і обличчя тієї чи іншої дебютантки спалахує посмішкою, очі шукають ложу, у якій завмерли від хвилювання батьки. Після полонезу пари поступаються місцем балетному колективу Опери.

Після оплесків для балету до танцю знову йдуть молоді пари і починають танцювати лівосторонній вальс. Під пильними поглядами міжнародного комітету, людей мистецтва, політиків, фінансових акул, еліти європейської аристократії молоді пари кружляють в яскраво освітленій і прикрашеній найкращими квітникарями залі та щасливо посміхаються до батьківських лож. Для них це воістину зоряний час.

Нарешті лунає довгоочікуваний вигук “вальсують усі”, і численні гості починають кружляти у вальсі. Бал входить у кульмінацію, але бальна ніч тільки починається. Вони будуть вальсувати, їсти, пити, спілкуватись, сміятись, фліртувати. У декількох залах грають найкращі національні оркестри, у ложах нагорі злітають корки з пляшок із шампанським, у барах і в ресторанах найкращі кухарі країни намагаються задовольнити гастрономічні смаки гостей, в казино крутиться рулетка. Армія на 1000 осіб – саме така кількість людей обслуговує бал – вони в цю “ніч усіх ночей” роблять усе для гарного настрою гостей. Що б не сталося з кожним із п'яти тисяч відвідувачів, вони спробують розв'язати проблему. Є навіть взуттєвий майстер, який повинен піклуватися про загублені закаблуки і зламані дамські запиначки. На балу також є кравці на випадок, якщо станеться пригода з фракком чи платтям. Так, як і багато років тому, центр уваги преси – вечірні вбрання дам. У чому була одягнена Софі Лорен чи Фей Данауей? У заголовки найпершших газет йтиметься тільки про бал. А за кулісами цього робиться великий бізнес і велика політика. Що краще можна запропонувати своєму іноземному партнеру, як не обстановку балу? Де, як не тут, можна, не залучаючи особливої уваги, поговорити про найважливіші справи? Вже більше, ніж 120 років Оперний бал пропонує чудову атмосферу й обстановку для неформальних угод та домовленостей.

Оперний бал не втратив своєї принадності і досі популярний. В останні роки по всьому світові з'явилися наслідування знаменитого Віденського балу. У Бангкоку та Токію, у Дубаї та Нью-Йорку, в Стамбулі та Римі гостей запрошують місцеві оперні бали. Такі ж бали проходять у столицях колишньої австрійської монархії – Будапешті, Празі, Братиславі. Звичайно, для того щоб створити незвичайну атмосферу Віденського балу, запрошують Віденський оркестр і віденського балетмейстера. Однак оригінал годі відтворити.

Чи прямує Оперний бал за часом? Мабуть, ні. Однак казка ніколи не буває сучасною. І поки залишаються люди, що бажають взяти участь у казці, поки є молоді юнаки та дівчата, що уявляють себе принцом чи принцесою, які танцюють вальс на паркеті, віденський бал буде існувати, – адже кожна казка невмируща.

Та потрапити на бал не просто. Насамперед потрібно написати лист на ім'я Бального комітету і заpastися терпінням – найчастіше

чекати потрібно не менше року, щоб одержати довгоочікуваний квиток. Найскромніший квиток на бал цього року коштував не менше 200 доларів, а власна ложа – 15000 доларів. Шістдесят тисяч розкішних троянд прикрашали і наповнювали чудовим ароматом зал. Серед гостей були: президент і канцлер Австрії, президенти Фінляндії і Словаччини, блищала своєю нев'янучою красою Клавдія Кардіналі.

Кожен мешканець Відня вважає своїм обов'язком відвідати хоча б один бал. В усіх, навіть небагатих будинках, для цього випадку зберігаються довгі бальні сукні і фраки. Іноземців на бали також пускають. Фраки і сукні можна взяти напрокат. Ціна квитків різна: від декількох десятків доларів до декількох тисяч. Узагалі, вартість вхідного квитка залежить не стільки від престижності заходу, скільки від несамовитості публіки. Наприклад, на бал у колишню резиденцію Габсбургів, палац Schonbrunn, де збирається середній клас, можна потрапити всього за \$70. У Staatsoper, де збираються європейські аристократи, - за \$1.000. Це потанцювати. Якщо ж просто подивитися з гальорки, то в кілька разів дешевше.

Історія балів у Львові.

Танцювати і бавитися львів'яни любили завжди. Танцювали навіть у такі часи, коли й танцювати не випадало. Звернемося до історії виникнення балів у Львові.

Один з перших документальних спогадів про львівські бали припадає на мемуари французького посла. Він згадує, що на честь приїзду французької делегації до Львова, протягом 1482-1483 років було організовано святковий бал. Отже, звичаї проведення балів у нашому місті досить давні і мають поважний вік – понад 500 років! Як виглядали львівські бали можемо побачити на гравюрі, датованій XVI ст.

Але перші масові бали почали влаштовувати у 60-их рр. XVIII ст. підприємці Гемпель і Девільє, які прибули з Варшави. Їхні бали відбувалися у приватних будинках. Танцювальна лихоманка захоплювала львів'ян зазвичай узимку, до Великого Посту. Коли ж до влади у Львові прийшли австрійці, балів (так званих Burgerbal) стало ще більше. На площі Ринок, 22 та на вул. Руській, 10 і 12 відбувалися дуже поширені тоді бали підприємця Буссі. Але різні смаки львів'ян та гостей міста спричинювали суперечки щодо розпорядку танців. Врешті 29 грудня 1791р. це питання вирішила влада і оголосила приписи, за якими бали повинні були відбуватись

у Львові. Тепер до півночі мали танцювати польські і німецькі танці, далі до пів на другу - англійські, до третьої- знову польські і німецькі, до четвертої – англійська кадрили, і врешті до кінця балу – польські і німецькі танці. За встановленим порядком повинен був слідкувати офіцер поліції, він також стежив, щоб до танцювальної зали не заходили при зброї. Під час релігійних свят бали було заборонено.

Європа жила наполеонівськими війнами – Ульм, Єна, Австерліц, а Львів бавився і танцював. Відомо, що у Львові традиційно проводились також редути, карнавали, бали-маскаради, фестини, контракти, де танці поєднувалися з театралізованими дійствами, співом, ярмарками тощо. Такі заходи користувались популярністю не тільки в місцевих мешканців, а й у гостей з Києва, Кракова, Варшави, Любліна, Відня.

Право на проведення балів свідчило про престиж господарів, які давали бал. Цікавим є один історичний момент: в 1792р. підприємець Генріх Булла викупив костел францисканського монастиря і здобув право на 15 років організувати бали у цьому приміщенні. Ці забави набули гучної слави, хоч і квитки були недешеві – 15 крейцерів.

Кількість проведених того часу балів вражає. Так, у 1806 році з 26 січня по 18 лютого відбулося 13 балів. 26 січня 1806 року на балу було понад 900 осіб. Сучасники описують ті бали як надзвичайно яскраві і розкішні заходи, на яких кожна деталь (від інтер'єру до костюмів і зачісок) віддавала належне моді. Переконатися в цьому наочно можемо завдяки гравюрі Гестенбергера, на якій змальована редута у Львові: бачимо купців, факторів, адвокатів, військових, поміщиків, що юрбою тиснуться в зали, осяяної жирандолями. В той час модниці захоплювалися французькими новинками, але ексклюзивним вбранням була грецька туніка, виготовлена з прозорої тканини, з глибокими розрізами і високо розміщеною біля лівої ноги гірляндою з хвостом, вона складала враження, ніби Олімп спустився до Львова. Серед танців всевладно панував віденський вальс.

У 1806 році губернатор наказав віддавати кожен восьмий вхідний квиток на користь крайового шкільного фонду. Під пильним оком контролерів (Еріх, Веден, Веселий) за рік ніжки львівських панянок витанцювали 1151 фльорингів, 37 грейцарів на користь галицької освіти.

Слід зазначити, що львівський бал мав свої особливості, яких не було в подібних заходах інших міст. Відрізнявся він передусім компактністю товариських угруповань міста (йдеться про інтелігенцію і заможне міщанство), а також виразним відокремленням певних ремісничих фахів. Товариські гурти збирались на великих балах незалежно від фаху: купці з лікарями, адвокатами, освітянами. Старі міщанські родини, які поколіннями вросли в життя міста – Рідлі, Увери, Товарницькі, Гефлінгери, надавали спеціальний тон балам, якому підпорядковувалися всі інші учасники забав.

Палац графа Володимира Дідушицького гостинно відкрив свої двері для новорічного балу-карнавалу 1888р., в його салонах бавилися відразу дві групи: ”весілля: краківське” і “весілля гуцульське”. Репетиції до цього театралізованого дійства тривали місяць, до того ж “гуцульське весілля “ було новинкою, його розігрували 30 пар у справжньому гуцульському вбранні. Цікавим фактом забави виявилось те, що пара молодих з того театралізованого весілля через рік стала перед вівтарем.

На львівські карнавали молодь зазвичай приходила танцювати в масках і перебувала в них до півночі. Щойно після цього наставав час виказувати себе. Забава в масках дозволяла вийти з усталених рамок банальних салонних розмов, потрапити у вир інтриг і любовних загравань. Переважно бали закінчувалися під ранок, а сигналом для закінчення забави була поява гарячого борщу в горнятках. Студентська молодь танцювала на паркеті Спортивного Палацу на вул. Зеленій, у “Зірці” на вул. Францисканській. Товариство “Стрільниця” збиралось на забави у власному палаціку на вул. Круповій.

На кожному балі керувала якась пані протекторка, яка займала трон на естраді і давала знак до початку танців. Важливу роль виконував також танцмейстер, або ж фордансер, який провадив декілька десятків пар у танцях, і це була справа нелегка, особливо якщо модною ставала якась нова мазуркова комбінація.

Великі публічні бали були фактично єдиним місцем зустрічі аристократичних та поміщицьких родин із львівським міщанством, котре пишалось середньовічними традиціями. Щоправда, великі роди Бонерів чи Боємів вже не існували, але їм на зміну прийшли інші, які намагались зберегти звичаї львівських патриціїв.

Пізніше, вже в ХХ ст., бали змінили свій вигляд, їх проводили за сприяння створених клубів інтелігенції, літературних і мистецьких угруповань, салонів.

Бали починались полонезами, причому перші пари створювали патрони балу. Серед забави оранжер оголошував мазур. Потім ішли вальси, після яких наставала черга нових танців, мода на які змінювалась щомісяця. Танго у Львові з'явилося спочатку на сценах театрів, кабаре, а вже потім заповнило простір балів, витримавши численні атаки моралістів.

До атракцій кожного балу належав вибір королеви, тобто особи, яка танцювала найкраще, але перемогу визначали також ненав'язлива агітація і престиж її кавалера. Ще однією традицією стало дарування невеличких букетиків квітів дамам. Це завдання (під команду - "Ронде") виконували молоді офіцери. Щоразу львівські забави поповнювались новими танцями, конкурсами, іграми.

Формально бали в Україні скасував більшовицький переворот. Нове революційне, масове мистецтво було ворожо налаштоване до елітарного балу, однак він тільки перетворився, не вмер остаточно. Бал у сучасній культурі розшарувався на конкурси бальних танців, строгих і обмежених, з високим рівнем підготовки, невеликою кількістю учасників, обов'язковою програмою танців і легкодоступні дискотеки.

В наш час історія балів відновлюється, а в місті Львові це стає доброю традицією. Звичайно, неможливо зовсім точно відтворити львівський бал, але, зберігаючи звичаї, ми робимо "сучасні бали". Сьогодні всі бажаючі, озируючись на досвід львівської шляхти, можуть долучитись до цієї благородної справи...

Література

1. Юрій Винничук – “Кнайпи Львова”. Літературна агенція “Піраміда”, 2001.
2. Іван Крип’якевич – “Історичні проходи по Львові”. “Каменяр”, 1991.
3. Олександр Шишка – “Наше місто – Львів”. “Центр Європи”, 2001.
4. <http://www.otel-e.com/ru/article/inrequirements/33/360>
5. <http://ukrball.com/history.html>